

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик початкової освіти

Дипломна робота
магістра

з теми: **«ФОРМУВАННЯ ОБЧИСЛЮВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ»**

Виконала: студентка 2 курсу
PO1-M22z групи
спеціальності 013 Початкова освіта
Паламарчук Надія Анатоліївна

Керівник:
Горбатюк Оксана Василівна,
кандидат педагогічних наук, доцент

Рецензент:
Газіна Ірина Олександрівна,
кандидат педагогічних наук, доцент

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ОБЧИСЛЮВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	7
1.1 Сутність поняття «компетентність» та «компетентнісний підхід», ключові компетентності Нової української школи	7
1.2 Обчислювальна компетентність як одна з найважливіших складових життєвих компетентностей	14
1.3 Зміст підручників і навчальних програм з математики початкової школи як середовище для формування компетентностей	19
1.4. Форми і методи формування обчислювальної компетентності молодших школярів на уроках математики	30
РОЗДІЛ II. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ ОБЧИСЛЮВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ.....	41
2.1 Практика формування обчислювальної компетентності молодших школярів на різних етапах уроку під час розв’язування математичних завдань	41
2.2 Діагностика стану сформованості обчислювальної компетентності молодших школярів на уроках математики	44
2.3 Експериментальна перевірка методики формування обчислювальної компетентності молодших школярів на уроках математики	50
ВИСНОВКИ	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	63
ДОДАТКИ.....	70

ВСТУП

В умовах мінливого сучасного сьогодення перед школою постає складне завдання, яке полягає у «... створенні умов для розвитку особистості та творчої самореалізації кожного громадянина України, вихованні покоління людей, здатних ефективно працювати і вчитися протягом життя, захищати і примножувати цінності національної культури і громадянського суспільства, розвивати і зміцнювати суверенну, незалежну, демократичну, соціальну і правову державу як невід'ємну частину європейського і світового співтовариства» [25].

Це складне завдання для вчителя, оскільки вимоги сучасного життя змінюються швидше, ніж дитина встигає закінчити школу, тому необхідно не лише забезпечити учневі базовий рівень освіти, а сформувати необхідні для нього компетентності.

Суспільство потребує творчих, активних людей, які вміють нестандартно мислити, вирішувати складні соціально-політичні та економічні завдання, тому вчитель повинен пробуджувати пізнавальний інтерес дітей шкільного віку, допомагати учням розвивати їх індивідуальні особливості, нахили, здібності, сприяти розвитку їхньої творчості, спонукати до нагальних та ініціативних, творчих пошуків [14, с. 5].

Зміни, які відбуваються в українській системі освіти, зумовлюють необхідність перегляду вимог до структури освітнього процесу в школі: «Нова українська школа працюватиме за особистісно-орієнтованою моделлю навчання. За такої моделі школа максимально враховує можливості, потреби та інтереси кожної дитини, реалізуючи на практиці принцип орієнтації на дитину» [29, с. 19].

Освітній процес має будуватися на технологіях, використання яких сприятиме саморозвитку особистості учня. Нові умови вимагають від випускників предметних компетентностей, уміння застосовувати знання в нових ситуаціях, здатності критично мислити з метою раціонального

використання інформації. Тож постає проблема практичної реалізації компетентнісного підходу до навчально-виховного процесу, але незрозуміло, які компетенції, компетентності чи компетенції необхідно розвивати в учня.

Поняття «компетентність» і «компетенція» були предметом наукових досліджень найвідоміших українських вчених-педагогів В. Беденко, Н. Бібік, О. Овчарук, О. Пометун, Г. Селевко, А. Хуторського є основою для дослідження цих явищ, дозволяють визначити аналізовані терміни як динамічні поняття.

Досліджуючи проблему формування усвідомлених і міцних обчислювальних навичок, бачимо, що цьому питанню приділяли значну увагу М. Бантова, М. Богданович, Л. Занков, Я. Король, С. Скворцова, А. Заїка, А. Пишкало та інші.

Науковці Н. Менчинська, О. Савченко, А. Пишкало, М. Козак, М. Богданович, О. Корчевська вказували на необхідність формування обчислювальних навичок. Ця проблема відображена і в працях дидактів, психологів, методистів та вчителів О. Дубинчук, А. Столяра, Н. Стефанової, Н. Волкової, М. Моро, М. Скаткіна та інших. Особливий внесок у дослідження методики формування обчислювальних навичок, визначенні послідовності опрацювання та виділенні показників високого рівня сформованості обчислювальних навичок уносить С. Скворцова [37].

У Державному стандарті початкової освіти компетентнісний підхід визначається як орієнтація освітнього процесу на досягнення результатів, які ієрархічно підпорядковані ключовим, загальнопредметним і предметним (галузевим) компетентностям [9].

До ключових компетентностей належать математична компетентність, складовою якої є обчислювальна, яка за вимогами НУШ визначається як уміння порівнювати величини, числа; виконувати прості математичні дії.

Зважаючи на суспільну значимість і практичну необхідність підготовки у початковій школі компетентного учня, враховуючи актуальність і важливість проблеми дослідження в умовах реформування системи освіти,

недостатню теоретичну і методичну розробленість зумовили вибір теми дослідження: **«Формування обчислювальної компетентності молодших школярів на уроках математики»**.

Мета роботи: визначення, обґрунтування та експериментальна перевірка ефективності методики формування обчислювальної компетентності молодших школярів на уроках математики.

Для вирішення проблеми та досягнення поставленої мети були поставлені **завдання:**

1. виявити можливості компетентнісного підходу, обґрунтувати організаційно-педагогічні умови, визначити рівні та критерії оцінювання розвитку обчислювальної компетентності молодших школярів;

2. розробити методику формування обчислювальної компетентності на уроках математики;

3. визначити шляхи діагностики обчислювальної компетентності молодшого школяра на уроках математики;

4. впровадити методику в практику навчання математики молодших школярів, експериментально перевірити ефективність запропонованої методики формування обчислювальної компетентності молодших школярів.

Об'єкт дослідження – освітній процес у початковій школі.

Предметом дослідження є методика формування обчислювальної компетентності молодших школярів на уроках математики.

Методи дослідження: теоретичні (аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури з теми дослідження, порівняння, узагальнення, синтез); практичні (педагогічний експеримент, тестування).

База дослідження: Кам'янець-Подільський ліцей №7 Кам'янець-Подільської міської ради Хмельницької області.

Практичне значення дослідження полягає у розробці та апробації комплексу компетентнісно орієнтованих диференційованих завдань для формування обчислювальної компетентності молодших школярів у процесі вивчення курсу математики.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри теорії та методик початкової освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (2022-2023 рр.) та представлено на конференціях.

Публікації.

Паламарчук Надія. Особливості формування обчислювальної компетентності молодших школярів на уроках математики

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків і додатків.

ВИСНОВКИ

Загальна вимога до математичної освіти в молодшій школі – вироблення вмінь застосовувати знання в реальних практичних ситуаціях, у майбутній професійній діяльності, під час вивчення інших шкільних предметів. Прикладна спрямованість навчання математики здебільшого реалізується під час розв'язування завдань практичного змісту, які взаємозв'язані, оскільки взаємозв'язаними є математична та інші ключові компетентності.

Результати аналізу і систематизації інформації, отриманої з опрацьованих літературних джерел демонструють, що особливістю розвитку і застосування компетентнісного підходу в навчанні є те, що вони мають тенденцію приймати адаптивні властивості, які дозволяють встановлювати безпосередні зв'язки з учнями.

Досліджено переваги компетентнісного навчання, вимоги до сучасних дидактичних матеріалів та з'ясовано, що основний показник застосування педагогічних технологій в молодшій школі - ефективність навчання.

Підвищення ефективності навчання стає можливим за умови застосування цифрових технологій, поєднання традиційних та інноваційних технологій навчання, застосування сучасного навчально-методичного супроводу. Впровадження інноваційних підходів до організації навчальної діяльності учнів має на меті формування ключових компетентностей учнів.

Формування обчислювальної компетентності молодших школярів у процесі вивчення математики – це тривалий процес, є одним із актуальних завдань, що стоять перед учителем у сучасній початковій школі.

Формування обчислювальної компетентності – цілеспрямований процес оволодіння арифметичними діями над числами під час ефективної взаємодії вчителя та учнів. І саме в початкових класах вчитель має сформувати міцні навички та вміння безпомилково виконувати арифметичні дії та розуміти їх зміст, володіти поняттями, які пов'язують компоненти

арифметичних дій та операції над ними.

У свою чергу, раціональне та систематичне використання вчителем різнорівневих (диференційованих) завдань позитивно впливає на цілісність дидактичного процесу, активізацію пізнавальної діяльності учнів, усвідомленість, міцність, глибину засвоєних знань, тим самим формуючи обчислювальну компетентність молодших школярів. У зв'язку з цим було розроблено та апробовано комплекс різнорівневих (диференційованих) завдань із математики для молодших школярів.

За підсумками проведеної дослідно-експериментальної роботи з використанням різнорівневих (диференційованих) завдань на уроках математики в учнів експериментального класу формування обчислювальної компетентності відбувалося значно швидше та якісніше, ніж в учнів контрольного класу, що підтверджує ефективність розробленої методики формування обчислювальної компетентності молодших школярів.

Таким чином, мету та завдання кваліфікаційної роботи досягнуто, ефективність методики підтверджено у процесі дослідно-експериментальної роботи.

Комплекс різнорівневих завдань з теми «Позатабличне множення та поділ», представлений у дослідженні, може бути корисним вчителям-практикам у формуванні у молодших школярів обчислювальної компетентності молодших школярів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Башинська Г. Проектувальна діяльність – основа взаємодії вчителя і учнів. Історія методу проектів // Дайджест ідей і технологій. Школа –парк-2003. №3. С. 49-52.
2. Бевз В. Г. Використання історизму у шкільному курсі математики : Практикум з історії математики : Навчальний посібник. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009.
3. Бевз Г. П. Методи навчання математики. Харків : Основа, 2003.
4. Барко З.О. Генкал С.Е. Історичні засади проектного навчання // Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 31 березня – 2 квітня 2021 р.). Т. 2. С.61-65.
5. Галузяк В. М. Сутність і структура педагогічної компетентності вчителя // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія. 2016. № 48. С. 37-46. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzvdpu_pp_2016_48_10.
6. Гін А.О. Прийоми педагогічної техніки: Свобода вибору. Діяльність. Зворотний зв'язок. Ідеальність : посібник для вчителя. 13-е видання. Харків : Вид. група «Основа», 2015. 112 с.
7. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 479 с.
8. Гушлевська І. Поняття компетентності у вітчизняній та зарубіжній педагогіці // Шлях освіти. 2004. №3. С. 22-24.
9. Державний стандарт початкової освіти. URL: <http://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-novuj-derzhstandart-pochatkovoyi-osvity-dokument/>.
10. Іванов Д.А. Компетенції і компетентнісний підхід в сучасній освіті // Завуч. Управління сучасною школою. №1, 2008. С. 4 – 24.

11. Інноваційні освітні технології : навчально-методичний посібник / упорядник Л.М. Прокопів. Івано–Франківськ, 2020. 172 с.
12. Жигайло О. Формування обчислювальних навичок молодших школярів на уроках математики [Електронний ресурс]. URL: dspu.edu.ua/youngsc/AQGS/2013_5/.../176-182.pdf.
13. Калугіна О. Р. Шляхи формування предметної компетенції на уроках математики // «Освітянин». 2008. №1.
14. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів 1-4 класів (НУШ) [Електронний ресурс]. URL: <https://glinsk-internat.oits.pro/wp-content/uploads/2023/03/1-4-klasy-1.pdf>.
15. Кодлюк Я. П., Шишка А. М. Інтерактивні методи роботи з підручником у початковій школі // Початкове навчання та виховання. 2020. № 1. С. 25–31.
16. Компетентнісний підхід у сучасній освіті. Світовий досвід та українські перспективи / Під ред. О. В. Овчарук. Київ : К. І. С., 2004. 112 с.
17. Ключові освітні компетентності [Електронний ресурс]. URL: https://docs.google.com/document/d/1MpaCSvZJR27Q_D55XuTIWXk9SrDQuhqhDmkZs5M8PuA/preview?hgd=1.
18. Лебедєва І. А. Професійно-особистісний розвиток вчителя математики з позиції компетентнісного підходу [Електронний ресурс]. URL: <http://ea.donntu.edu.ua/bitstream/.pdf>.
19. Левченко Ф. Г. Професійна діяльність вчителя нової української школи в умовах компетентнісно орієнтованого навчання // Наукові теорії сьогодення та перспективи розвитку наукової думки. 2019. Том 3. С. 15–19.
20. Листопад Н. П. Моделювання уроків математики з формування у молодших школярів обчислювальної компетентності [Електронний ресурс]. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/714691/1/%D0%9C%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D1%8E%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D1%83%D1%80%D0%BE%D0%BA%D1%96%D0%B2%20%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B8.pdf>.

21. Лишенко Г. П. Математика : підруч. для 3 кл. закл. заг. серед, освіти (у 2-х ч.) : ч. 1. Київ : Генеза, 2020. 128 с.
22. Лишенко Г. П. Математика : підруч. для 3 кл. закл. заг. серед, освіти (у 2-х ч.) : ч. 2. Київ : Генеза, 2020. 128 с.
23. Макаренко В.М. Туманцова О.О. Як опанувати технологію формування критичного мислення. Харків : Основа, 2007. 110 с.
24. Марущак О.М. Поняття компетентності у педагогічній діяльності // Креативна педагогіка: [наук.-метод. журнал] / Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся». Житомир, 2016. Вип. 11. С. 97 – 108.
25. Масюк О. Р. Розвиток математичних здібностей учнів у новій українській школі // Новий Колегіум. 2019. № 1. С. 34-38. [Електронний ресурс]. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NovKol_2019_1_9.
26. Мацейків Т. І. Громадянська компетентність особистості: сутність, структура та функції // Наукові записки [Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова] : зб. наук. пр..Київ. Серія, Педагогічні науки. Вип. 140. 2018. С. 128-137.
27. Мерзляк А. Г., Полонський В. Б., Якір М. С. Алгебраїчний тренажер: Посібник для школярів і абітурієнтів. Х.: Гімназія, 1998.
28. Методика навчання математики в поняттях, схемах і таблицях : навчально-методичний посібник / уклад. Л. А. Благодир. Умань : ВПЦ «Візаві». 2018. 144 с.
29. Методичний путівник Нової української школи : мовно-літературна освітня галузь: збірник науково-практичних матеріалів / Т. Байдаченко, С. Гарна, О. Головіна, Т. Попова, І. Ціко, І. Шингоф, В. Щербатюк та ін. ; за заг. ред. І. Ціка. Краматорськ : Відділ інформаційно-видавничої діяльності, 2021. 215 с.
30. Міськова Н., Петронюк В. Особливості формування обчислювальних вмінь та навичок учнями на уроках математики в початковій школі URL: <http://surl.li/nqdg>.

31. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка : навчальний посібник. 5-те вид., доповн. і переробл. Київ : Мойсеюк В. Ю., 2009. 656 с.
32. Моторіна В.Г. Інноваційні підходи до навчання математики. Харків : ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2008. 112 с.
33. Моторіна В.Г., Горзій Т.О., Троцька М.В. Метод проектів, як засіб формування компетентності продуктивної творчої діяльності учнів при вивченні математики : метод. рекомендації. Харків : ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2008. 86 с.
34. Науково-методичні засади формування математичної компетентності здобувачів середньої освіти : монографія за ред. К. В. Недялкової. Одеса : Видавець ФОП Бойчук, 2021. 279 с.
35. Оляницька Л. Математика : підруч. для 3 кл. закл. загальн. середн. освіти (у 2-х частинах) : Ч. 1. Київ : Грамота, 2020. 112 с.
36. Оляницька Л. Математика : підруч. для 3 кл. закл. загальн. середн. освіти (у 2-х частинах) : Ч. 2. Київ : Грамота, 2020. 112 с.
37. Панченко В. Формування усвідомлених і міцних обчислювальних навичок як складової предметно-математичної компетентності молодшого школяра // Педагогічна освіта: теорія і практика. 2019. Вип. 26(1). С. 258-262. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppo_2019_26%281%29__44.
38. Петришин Р.І., Житарюк І.В., Мартинюк О.В., Колісник Р.С. Технології навчання математики у закладах освіти. Конспект лекцій : Навчальний посібник. Київ : Видавництво «Людмила», 2022. 632 с.
39. Психологія діяльності та навчальний менеджмент : навч. посібник / М. В. Артюшина [та ін.] ; заг. ред. М. В. Артюшина ; Державний вищий навчальний заклад "Київський національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана". Київ : КНЕУ, 2008. 329 с.
40. Раков С. А. Математична освіта : компетентнісний підхід з використанням ІКТ. Харків : Факт. 2005. 360 с.

41. Романишин Р. Я. Орієнтувальна основа обчислювальної діяльності : психологічний аспект. Розвиток інтелектуальних умінь і творчих здібностей учнів та студентів у процесі навчання дисциплін природничо-математичного циклу : матеріали III Міжнародної дистанційної науково-методичної конференції, м. Суми, квітень-травень 2020 р. / упоряд. О. С. Чашечникова. Суми : ФОП Цьома С. П., 2020. С. 176–178.

42. Романишин Р. Підготовка майбутнього вчителя початкових класів до формування обчислювальних навичок у молодших школярів. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*. 2015 (43). С. 424–428. URL: <https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/4735>.

43. Романишин Р. Я. Прийоми обчислення в курсі математики початкової школи // *Освітні обрії*. 2020. № 1 (20). С. 84–88.

44. Романишин Р. Я. Формування обчислювальних навичок в учнів початкової школи в умовах нетрадиційних технологій навчання. *Молодь і ринок*. 2020. С. 72 – 79.

45. Романишин Р. Я. Формування предметної математичної компетентності молодших школярів в умовах позашкільної освіти // *Наступність у навчанні математики в умовах реформи загальної середньої освіти : реалії та перспективи: збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції, 26–28 грудня 2022 р. / Міністерство освіти і науки України, ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського» [та ін.]*. Харків : Вид-во «Ранок», 2022. С. 28-31.

46. Семчишин О. Використання засобів мультимедіа у навчально-виховному процесі // *Студентський науковий вісник*. Вип. № 41. 2017. [Електронний ресурс]. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/8881/1/Skaskiv1.pdf>.

47. Сірант Н.П., Яценко О.В. Підготовка майбутнього вчителя початкової освіти до формування математичної компетентності молодших школярів // «Актуальні питання сучасної педагогіки» (м. Ужгород, 11-12 грудня 2015 р.). Херсон : Видавничий дім «Гельветика» 2015 . С. 72.

48. Скворцова С. О., Онопрієнко О. В.. Математика : підруч. для 3 кл. закл. загал, серед, освіти (у 2-х ч.): Ч. 1 Харків : Вид-во «Ранок», 2020. 128 с.

49. Скворцова С. О., Онопрієнко О. В. Математика : підруч. для 3 кл. закл. загал, серед, освіти (у 2-х ч.): Ч. 2 Харків : Вид-во «Ранок», 2020. 128 с.

50. Скворцова С. О., Онопрієнко О. В. Нова українська школа: методика навчання математики у 3–4 класах закладів загальної середньої освіти на засадах інтегративного і компетентнісного підходів : навч.-метод. по-сіб. Харків : Вид-во «Ранок», 2020. 320 с.

51. Скворцова С.О., Онопрієнко О.В. Формуємо обчислювальні навички у 2-му класі // Учитель початкової школи. 2013. № 8. С. 16.

52. Соляр Л. Компетентнісний підхід до проблеми формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва // Науковий вісник Миколаївського національного університету. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdup_2016_1_25

53. Сосинець Т., Чосік Л. Використання групової форми навчальної роботи на уроках математики в початковій школі // Педагогічний часопис Волині. № 2(9). 2018. С. 87-93.

54. Ставицька С. Формування ключових компетентностей на уроках математики при розв'язуванні практично-орієнтованих завдань // На урок [Електронний ресурс]. URL: <https://naurok.com.ua/stattya-formuvannya-klyuchovih-kompetentnostey-na-urokah-matematiki-pri-rozv-yazuvanni-praktichno-orientovanih-zavdan-rozv-yazuvanni-319973.html>.

55. Сухіна Л.А. Теоретичні основи формування обчислювальних навичок // Дидактика математики : пробл. і дослідж. : зб.наук.пр., 2006. Вип. 25. С. 55.

56. Технології проектування в практиці роботи загальноосвітнього навчального закладу : теоретико-практичний аспект : Посібник. Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2014. 336 с.

57. Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти (розроблена під керівництвом О.Я. Савченко) : Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти : 1-2 класи. Київ : ТД “ОСВІТА-ЦЕНТР+”, 2018. С. 190-237.

58. Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти (розроблена під керівництвом Р.Б. Шаяна) : Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти : 1-2 класи. Київ : ТД “ОСВІТА-ЦЕНТР+”, 2018. С. 122-189.

59. Товканець О.С, Щербей У.В. Особливості формування обчислювальних навичок учнів початкової школи // Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія : Педагогіка та психологія. 2019. Вип. 1(9). С. 168-171.

60. Цифрова компетентність сучасного вчителя нової української школи : зб.тез доповідей учасників всеукр.наук.-практ.семінару (Київ, 12 березня 2019 р.) / за заг.ред., О.В.Овчарук. Київ : Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України: Київ, 2019 108 с.

61. Woolman M. Technology on education // The Encyclopedia of education/ Ed. L.C.Deighton. V. I–10. N.-Y., 1971. 122 p.